

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-101>

УДК 339.1

АНАЛІЗ ФАКТОРІВ КОН'ЮНКТУРИ МІЖНАРОДНОГО РИНКУ ЧАЮ

ANALYSIS OF THE FACTORS OF THE INTERNATIONAL TEA MARKET CONDITIONS

Дунська Алла Рашидівна

доктор економічних наук, професор,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8623-4507>

Буртова Анастасія Олегівна

студентка,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7943-7261>

Dunskaa Alla, Burtova Anastasiia

National Technical University of Ukraine
«Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»

Стаття присвячена аналізу кон'юнктури міжнародного ринку чаю, який є важливим сегментом світової економіки. Проаналізовано ключові фактори, що впливають на формування цін та обсягів виробництва, включаючи економічні, політичні та кліматичні чинники. Виявлено високу залежність ринку чаю в Україні від імпорту, особливо від шрі-ланкійської сировини, що створює потенційні ризики для стабільності постачання. Розглянуто основні тенденції в структурі експорту чаю на світовому ринку, що дозволяє краще зрозуміти фактори, які визначають кон'юнктуру ринку в умовах сучасних викликів. Дослідження має практичну цінність для підприємств галузі, які прагнуть адаптуватися до змін на світовому ринку.

Ключові слова: міжнародний ринок чаю, ціноутворення, експорт, імпорт, кон'юнктура ринку, кліматичні зміни.

This article explores the international tea market, a vital segment of the global economy, and examines the main factors influencing it, such as economic changes, political instability, and climate-related challenges. Tea production and pricing are shown to be deeply affected by these factors, creating volatility in global markets. A special focus is placed on Ukraine, where the tea market is highly dependent on imports, particularly from Sri Lanka. This dependence poses significant risks for supply stability, especially in the context of disruptions caused by external factors such as price fluctuations or geopolitical issues in exporting countries. The study analyzes major tea producers, including China and India, which lead the market with their large-scale production capacities and extensive plantations, as well as Kenya and Sri Lanka, which maintain strong positions due to their high-quality products. The article also addresses the rising popularity of organic and herbal teas, driven by consumer interest in health and wellness, alongside the growing trend toward sustainable and environmentally friendly production practices. Additionally, the study reviews broader challenges faced by the tea market, such as the effects of climate change, which include unpredictable weather patterns, droughts, and heavy rainfall that disrupt production in key tea-growing regions. At the same time, there is a concerning global trend where tea prices are rising due to growing production costs and increased demand, while production volumes are declining. This imbalance not only puts additional pressure on supply chains but also creates a risk of reduced market accessibility, especially in price-sensitive regions. Lower production volumes are linked to reduced yields in tea plantations caused by soil degradation, lack of modern farming techniques, and climate-driven shifts in agricultural conditions. As a result, many tea-producing countries face challenges in maintaining export levels, which exacerbates market instability and makes it harder for importing nations like Ukraine to secure affordable and stable supplies. The role of political instability in some producing regions is also discussed, highlighting its impact on supply chains and market stability. While the article does not provide specific recommendations for businesses, it offers valuable insights into the complexities of the tea market, identifying the main trends and challenges that companies need to consider. This information can be used by industry

stakeholders to better understand market dynamics and explore strategies for adapting to a rapidly changing global environment, ensuring their competitiveness and sustainability in the long term.

Keywords: international tea market, pricing, export, import, market conditions, climate factors.

Постановка проблеми. Міжнародний ринок чаю є критично важливим сегментом світової економіки, що постійно піддається впливу широкого спектра факторів, таких як політична нестабільність, економічні коливання та кліматичні зміни в країнах-виробниках. Політичні кризи та економічні рецесії в країнах, що забезпечують основні обсяги виробництва чаю, можуть суттєво порушити ланцюги постачання та викликати раптові коливання цін на ринку. Крім того, кліматичні зміни, такі як аномальна спека, посухи чи тривалі дощі, безпосередньо впливають на врожайність та якість сировини, що обмежує глобальні обсяги постачання чаю і підвищує ризики дефіциту.

Для України, яка залежить від імпортного чаю, ці фактори створюють додаткові ризики, оскільки стабільність постачання й доступність продукції безпосередньо пов'язані з політико-економічною ситуацією у країнах-експортерах. Погіршення умов постачання або цінова нестабільність у країнах-виробниках можуть призвести до зростання внутрішніх цін та зниження доступності чаю для споживачів. Таким чином, у нинішніх умовах необхідно звернути особливу увагу на дослідження впливу цих факторів на ринок чаю, щоб розробити підходи до управління ризиками та мінімізувати залежність від зовнішніх чинників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Основними джерелами дослідження та аналізу міжнародного ринку чаю є звіти міжнародних організацій, статистичні бази даних і наукові публікації, що відображають ключові тенденції в динаміці виробництва, експорту та цін на чай. Значну інформаційну базу надає Statista [1], яка публікує статистичні дані щодо обсягів споживання, попиту та пропозиції чаю, а також прогнозує динаміку ринку в умовах сучасних глобальних викликів. На платформі Trading Economics [2] представлені дані про коливання цін на чай, що дозволяє дослідити нестабільність цін на світовому ринку й виявити основні чинники, які впливають на ціноутворення. Інформація, надана Food and Agriculture Organization (FAO) [3], є ключовою для розуміння глобальної динаміки виробництва та споживання чаю, оскільки організація аналізує дані щодо врожайності, площі план-

тацій та показників виробництва у провідних країнах-виробниках. International Trade Centre (ITC) [4] надає статистику щодо експорту та імпорту чаю, яка дозволяє детально вивчити структуру міжнародної торгівлі, географію поставок і залежність окремих ринків від імпортованої продукції. Дані ITC також відображають тарифи та торговельні бар'єри, що впливають на ринкові умови в різних країнах, у тому числі в Україні.

Завдяки цим джерелам можна комплексно оцінити вплив глобальних економічних, політичних та екологічних чинників на ринок чаю, а також визначити ризики, пов'язані із залежністю країн-імпортерів від імпортової сировини.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на наявність досліджень, спрямованих на аналіз ринку чаю, недостатньо вивченими залишаються питання впливу політичних і кліматичних змін на довгострокову стабільність поставок чаю до країн-імпортерів, таких як Україна. Зокрема, відсутні рекомендації щодо адаптації до ризиків, що виникають через залежність від імпорту.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є проведення комплексного аналізу кон'юнктури міжнародного ринку чаю з акцентом на ризиках, пов'язаних з нестабільністю постачання до України, а також виявлення ключових факторів, що впливають на ціни та доступність чаю. Завданнями дослідження є визначення основних тенденцій на ринку, аналіз структури експорту та імпорту, а також розгляд зовнішніх ризиків, які можуть вплинути на доступність продукту в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Галузь виробництва чаю відіграє значну роль у світовій економіці, демонструючи стабільне зростання та високий попит на продукцію в багатьох країнах. Згідно з даними німецької онлайн-платформи Statista, починаючи з 2018 по 2024 рік ринок зріс на 40%, і очікується стабільне зростання до 2029 року включно (рис. 1).

Винятком за останні роки став 2020 рік, який супроводжувався значними труднощами через пандемію. Попри це, чай залишається одним із найпопулярніших напоїв у світі, і його популярність створює сприятливі умови для

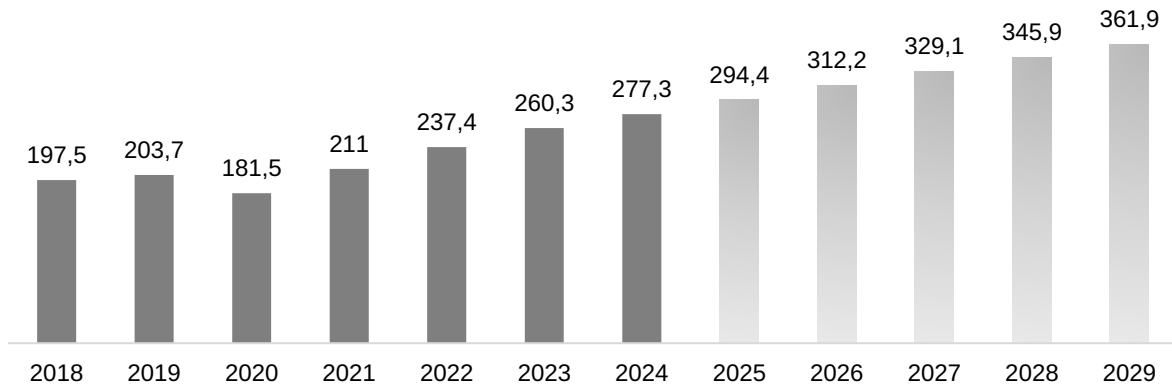

Рис. 1. Обсяг світового ринку чаю з 2018 по 2029 роки (в млрд доларів США)

Джерело: складено авторами на основі [1]

постійного розширення ринку. Щоб глибше зрозуміти тенденції та динаміку розвитку ринку, важливо детально проаналізувати його кон'юнктуру.

В першу чергу проаналізуємо динаміку зміни ключового параметру будь-якого ринку – ціни. Згідно з інформацією Trading Economics, чай подорожчав на 83,51 INR/кг або 55,04% з початку 2024 року згідно з торгами за контрактом на різницю цін, який відстежує еталонний ринок цього товару. Історично ціна чаю досягла свого піку у вересні 2020 року, досягнувши позначки 262,91 INR/кг [2]. Згідно з прогнозами, через рік очікується подальше зростання ціни до 390,80 INR, що вказує на можливу тенденцію до підвищення вартості цього продукту на світовому ринку.

З графіку 2 можна зробити висновок, що ціни на чай демонструють значні коливання впродовж останніх років, що вказує на нестабільність ринку. Наприклад, починаючи з пандемічного періоду 2020 року, ринок досягав історичних максимумів, але після цього ціни кілька разів значно знижувались. Нестабільність продовжувалась і в 2024 році, спостерігається значне зростання, яке продовжується, наближаючись до прогнозованого рівня у 390 INR/кг. Це може свідчити про посилення попиту або вплив зовнішніх факторів, таких як кліматичні зміни чи економічна нестабільність у країнах-виробниках, що призводить до подорожчання продукту.

На рисунку 3 представлено ключові країни-виробники чаю за площею плантацій

Рис. 2. Динаміка зміни цін на чай (INR/кг) за період з 2020 по 2024 рік та прогнозоване зростання до 2025 року

Джерело: [2]

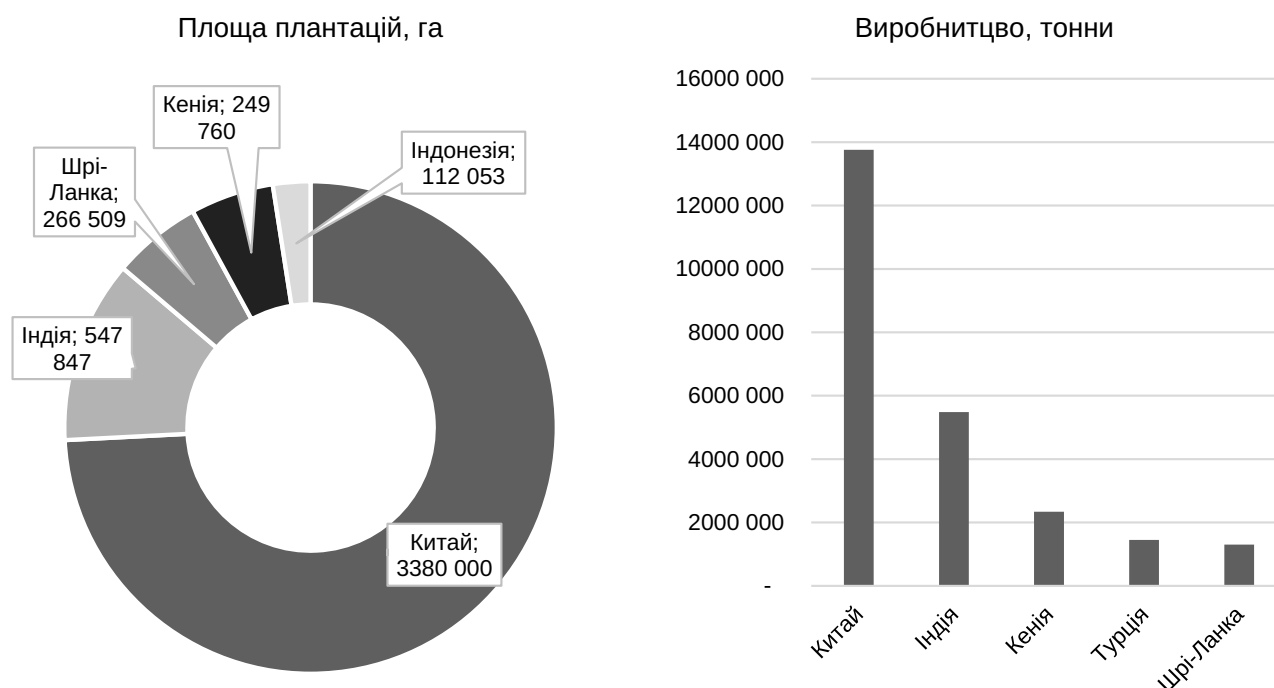

Рис. 3. Основні країни-виробники чаю: площа плантацій та обсяги виробництва у 2021 році

Джерело: сформовано авторами на основі [3]

(у гектарах) та обсягами виробництва (у тоннах). Дані свідчать про високу концентрацію ринку чаю, де домінують кілька ключових гравців, таких як Китай та Індія, які займають лідируючі позиції як за площею плантацій, так і за обсягами виробництва. Китай, маючи найбільшу площу плантацій, забезпечує значну частку світового виробництва, що надає йому стратегічну перевагу на ринку. Індія, хоч і поступається Китаю, також відіграє важливу роль у світовій чайній індустрії.

Країни з меншими площами плантацій, такі як Кенія, Шрі-Ланка та Індонезія, залишаються конкурентоспроможними завдяки високій якості своєї продукції, що дозволяє їм утримувати позиції на міжнародному ринку. Така концентрація виробництва робить ринок чаю вразливим до різного роду факторів у цих країнах, що може впливати на світові ціни та обсяги постачання.

Варто зазначити, що ці країни є водночас і великими споживачами чаю, тому значна частина виробленої продукції споживається на внутрішньому ринку, що додатково впливає на баланс попиту і пропозиції на світовому рівні.

Перейдемо до аналізу ключових країн-експортерів для продукту під кодом УКТЗЕД 0902 «Чай, ароматизований або неароматизований» у 2023 році (рис. 4). Ось Х Відображає концентрацію країн-експортерів, де праворуч розміщені країни з

високою концентрацією експорту (більше постачань до менше різноманітних країн), а ліворуч – країни з ширшим географічним охопленням експорту. Ось Y відображає середню відстань між країнами-експортерами та країнами-імпортерами (в км). Чим вища позиція країни, тим більше відстань між нею та країнами, куди експортується чай.

Графік демонструє високу концентрація експорту для Уганди і Аргентини (близько 0,8–0,9), що свідчить про сильну залежність від кількох ринків для збуту продукції. З графіку також видно основних гравців ринку: Китай, Індія, Шрі-Ланка (Цейлон), Кенія та інші африканські країни. Китай, Індія та Шрі-Ланка домінують на ринку завдяки великим обсягам виробництва та диверсифікованим ринкам збуту, тоді як Кенія більше зосереджується на певних ринках.

Для глибшого розуміння позицій ключових країн-експортерів, у таблиці 1 наведені дані щодо обсягів експорту сировини. Дані в таблиці підкреслюють, які країни є найбільшими гравцями на ринку та наскільки їхні економіки впливають на стабільність пропозиції на міжнародному ринку чаю.

Китай має найбільший обсяг експорту, і разом із Кенією та Шрі-Ланкою займає домінуючу частку у світовому експорті (23%, 18% і 17% відповідно). Ці країни є ключовими постачальниками чаю на світовий ринок.

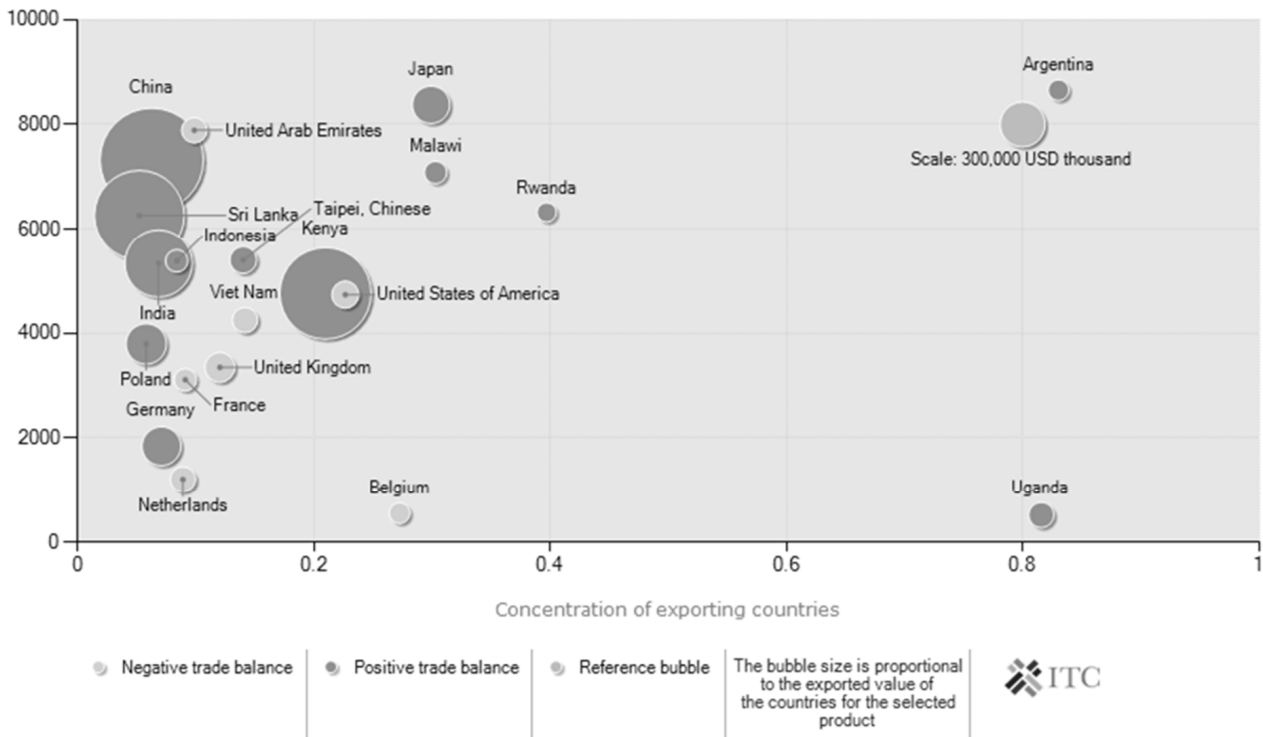

Рис. 4. Ключові країни-експортери для продукту під кодом УКТЗЕД 0902 «Чай, ароматизований або неароматизований» у 2023 році

Джерело: [4]

Таблиця 1

Дані щодо експорту провідних країн-виробників для продукту під кодом УКТЗЕД 0902 у 2023 році

Країна	Обсяг експорту (тис. дол. США)	Торговельне сальдо (тис. дол. США)	Експортовано, ТОННИ	Ціна за тонну (USD/кг)	Річний приріст у 2022-2023 роках (%)	Частка у світовому експорті (%)	Середня відстань до країн-імпортерів (км)
Китай	1 739 000	1 592 548	365 791	4,75	-17	23%	7322
Кенія	1 354 218	1 345 551	559 162	2,42	-2	18%	4762
Шрі Ланка	1 289 913	1 273 037	239 111	5,40	5	17%	6261
Індія	706 351	660 426	226 776	3,12	-6	10%	5337
В'єтнам	85 624	-4 232	52 112	1,64	-13	1%	4250
Уганда	82 473	81 862	77 718	1,06	-7	1%	517
Малаві	70 573	70 177	-	-	-12	1%	7084
Індонезія	69 015	43 215	36 002	1,92	-23	1%	5383
Аргентина	58 499	56 241	49 579	1,18	-11	1%	8653
Руанда	48 301	48 108	16 325	2,96	-22	1%	6323
Світ	7 430 253	777 919	-	-	-6	100%	5481

Джерело: складено авторами на основі [4]

Додатково проаналізуємо структуру імпорту чаю до України за країнами-постачальниками (рис. 5). З таблиці видно, що найбільшим постачальником чаю до України є Шрі-Ланка, на частку якої припадає 32% від загального імпорту. Це свідчить про високу залежність України від шрі-ланкійської сировини, що може бути обумовлено не тільки високою якістю чаю, а й усталеними торговими відносинами між країнами. Така концентрація постачання також створює потенційні ризики для українського ринку у випадку коливань цін або збоїв у поставках з Шрі-Ланки.

Кенія є одним із провідних світових виробників чаю, тому її значна частка є обґрунтованою. Польща, ймовірно, виступає як реекспортер, що свідчить про її роль в дистрибуції чаю в регіоні. Китай, Індія та Об'єднані Арабські Емірати також мають помітну частку в імпорті (9%, 7%, і 6% відповідно). Ці країни є важливими виробниками або посередниками в торгівлі чаєм.

На міжнародному ринку чаїв важливу роль відіграють торговельні бар'єри, такі як мита,

квоти, а також санітарні та фітосанітарні вимоги, що регулюють імпорт та експорт. З даних ІТС проаналізуємо тарифи (табл. 2) для країн, що найбільше експортують. Як бачимо, він для усіх однаковий – правило СOT для зменшення протекціонізму. Однак є країни, що мають фактичні тарифи 0%. Це може говорити про наявність додаткових угод про вільну торгівлю.

Після аналізу основних економічних показників доцільно перейти до оцінки факторів зовнішнього середовища, які мають суттєвий вплив на глобальний ринок чаю. Для більш глибокого та структурованого розгляду зовнішніх факторів, використаємо метод PESTLE-аналізу, що дозволяє оцінити політичні, економічні, соціальні, технологічні, правові та екологічні аспекти. Такий підхід забезпечує комплексне розуміння чинників, які впливають на ринок, і дозволяє виявити потенційні ризики та можливості для подальшого розвитку галузі.

Результати PESTLE-аналізу глобального ринку чаю представлені в таблиці 3, де кожен

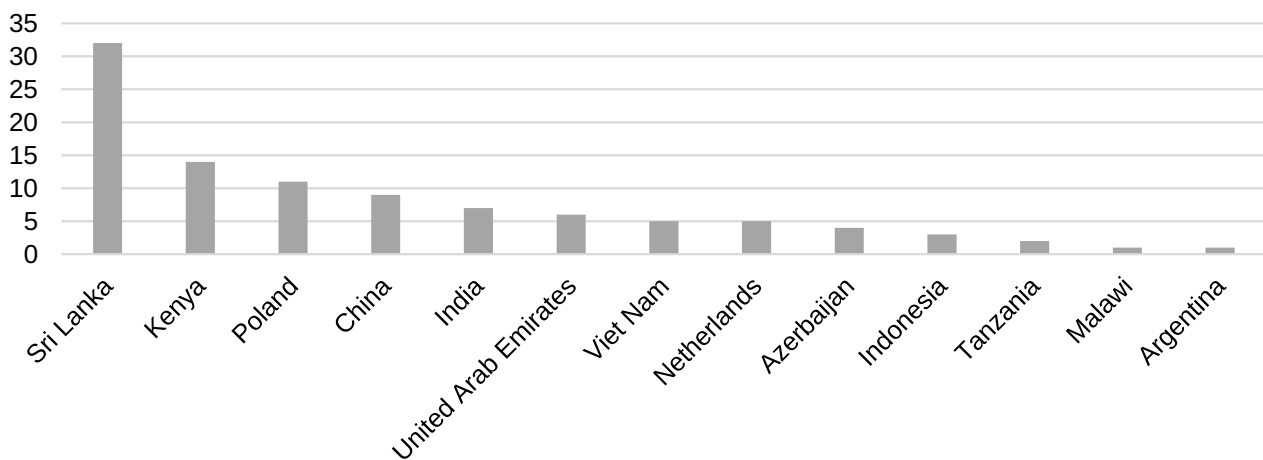

Рис. 5. Частка імпорту чаю до України у розрізі країн-постачальників у %

Джерело: Складено авторами на основі [4]

Таблиця 2

Тарифне навантаження на імпорт чаю в Україну у розрізі країн за 2024 рік

Експортер	Тариф MFN	Тариф, що застосовується	Обсяг експорту (тис. дол. США)	Відстань, км
Шрі-Ланка	6.82%	6.82%	15702	6342
Кенія	6.82%	6.82%	6929	5590
Польща	6.82%	0%	6525	930
Китай	6.82%	6.82%	4845	6688
Індія	6.82%	6.82%	3705	4839

Джерело: складено авторами на основі [4]

Таблиця 3

PESTLE-аналіз для глобального ринку чаю

Фактор	Глобальний ринок чаю
P (політичний)	- Спостерігається політична нестабільність у країнах-виробниках: у 2022 році Шрі-Ланка зіткнулася з масштабною політичною та економічною кризою; - Санкції, накладені на країни, такі як Іран або Росія, обмежують можливості цих країн брати участь у міжнародній торгівлі чаєм, що також впливає на глобальний ринок.
E (економічний)	- Постпандемічне відновлення - Інфляція знижує купівельну спроможність - Енергетична криза - Економічна криза в деяких країнах-виробниках
S (соціальний)	Популярність здорового способу життя сприяє зростанню попиту на органічний чай і трав'яні напої
T (технологічний)	- Інвестиції у механізацію та нові методи вирощування чаю, що дозволяє знижувати собівартість виробництва та підвищувати врожайність - Розвиток логістики
L (правовий)	Посилення регулювання стандартів безпеки продуктів харчування в ЄС, США та інших розвинених ринках вимагає від країн-виробників чаю впроваджувати жорсткіші методи контролю якості, що збільшує витрати на виробництво
E (екологічний)	Чайні плантації у таких країнах, як Шрі-Ланка, Індія та Кенія, все більше потерпають від зміни клімату. Підвищення температур, зміна кількості опадів та посухи негативно впливають на врожайність, що може зменшити глобальну пропозицію чаю і підвищити ціни.

Джерело: складено авторами

з факторів розкрито відповідно до поточних тенденцій і специфіки ринку.

Для підкріплення описаних вище тенденцій наведемо деякі статистичні дані:

– Політичні кризи: у 2022 році Шрі-Ланку охопила політична та економічна криза, яка стала результатом внутрішніх чинників, таких як роки поганого управління і корупція. За офіційними даними, валюта країни обвалилася на 80%, ціни на їжу виросли на 57%. В результаті цього всього країна наближається до банкрутства і не має грошей, щоб імпортувати бензин, молоко, газ і туалетний папір [5].

– Кліматична криза: деякі виробники чаю в Індії повідомили про зниження продуктивності на 40%. Чайні ферми на півночі Індії зіткнулися з посухою, а сильні дощі вплинули на виробництво на півдні країни. Подібним чином у Східній Африці більш тривалі сухі сезони, а також повені ускладнюють проблеми, з якими стикаються фермери та виробники чаю [6].

– Основні споживчі тренди: згідно дослідження NIQ, 5 ключовими трендами у споживанні чаю у 2024 році стали трав'яні чаї, функціональні чаї, чай матча, зростаючий інтерес

до розсипного чаю та підвищена увага до сталого розвитку [7].

– Зростання цін на енергоносії та логістику: зростання вартості енергії (газу та нафти) вплинуло на вартість транспортування сировини та на виробничі процеси, особливо в країнах-виробниках чаю.

Отже, поточна кон'юнктура на глобальному ринку чаю є складною. Незважаючи на політичні та економічні виклики, попит на чай, особливо на органічну продукцію, продовжує зростати. Проте нестабільність у країнах-виробниках, а також кліматичні зміни створюють серйозні ризики для стабільності постачання та цінової політики на світовому ринку. Ситуація на українському ринку чаю також характеризується нестабільністю. Військовий конфлікт, економічні труднощі та логістичні проблеми ускладнюють доступ до імпортової продукції.

Висновки. Аналіз показав, що міжнародний ринок чаю зазнає суттєвого впливу економічних, політичних та кліматичних змін, що створює нестабільність у ціноутворенні та постачанні. Попит на чай, особливо органічний, продовжує зростати, однак нестабіль-

ність у країнах-виробниках посилює залежність від певних постачальників, що робить ринок вразливим до зовнішніх чинників. Для України, яка залежить від імпортованої

сировини, особливо з Шрі-Ланки, важливо враховувати можливі ризики в постачанні та розглядати потенційні альтернативи у разі перебоїв.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Statista: онлайн-платформа, що спеціалізується на зборі та візуалізації даних. URL: <https://www.statista.com> (дата звернення: 22.10.2024).
2. Trading Economics: веб-сайт. URL: <https://tradingeconomics.com> (дата звернення: 26.10.2024).
3. Food and Agriculture Organization (FAO) : веб-сайт. URL: <https://www.fao.org/home/en> (дата звернення: 28.10.2024)
4. International Trade Centre (ITC) : веб-сайт. URL: <https://www.intracen.org> (дата звернення: 30.10.2024).
5. Чому економіка Шрі-Ланки обвалилася і що далі: аналіз від The Associated Press. Forbes Україна. URL: <https://forbes.ua/inside/chomu-ekonomika-shri-lanki-obvalilasya-i-shcho-dali-analiz-vid-the-associated-press-11072022-7095> (дата звернення: 01.11.2024).
6. Teacup in a Storm: Curious Earth. URL: <https://curious.earth/blog/teacup-in-a-storm/> (дата звернення: 02.11.2024).
7. 5 Tea Trends: NielsenIQ. URL: <https://nielseniq.com/global/en/insights/education/2023/5-tea-trends/> (дата звернення: 04.11.2024).

REFERENCES:

1. Statista: online platform specializing in data collection and visualization. Available at: <https://www.statista.com> (accessed: 22.10.2024).
2. Trading Economics: website. Available at: <https://tradingeconomics.com> (accessed: 26.10.2024).
3. Food and Agriculture Organization (FAO): website. Available at: <https://www.fao.org/home/en> (accessed: 28.10.2024).
4. International Trade Centre (ITC): website. Available at: <https://www.intracen.org> (accessed: 30.10.2024).
5. Why Sri Lanka's Economy Collapsed and What's Next: analysis by The Associated Press. Forbes Ukraine. Available at: <https://forbes.ua/inside/chomu-ekonomika-shri-lanki-obvalilasya-i-shcho-dali-analiz-vid-the-associated-press-11072022-7095> (accessed: 01.11.2024).
6. Teacup in a Storm: Curious Earth. Available at: <https://curious.earth/blog/teacup-in-a-storm/> (accessed: 02.11.2024).
7. 5 Tea Trends: NielsenIQ. Available at: <https://nielseniq.com/global/en/insights/education/2023/5-tea-trends/> (accessed: 04.11.2024).